

Infrastrukturdepartementet

Remiss av **SOU 2020:25 Ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. Dnr**

Vinnova tackar för möjligheten att lämna synpunkter på remissen om ett nationellt biljettsystem för all kollektivtrafik. Vår utgångspunkt för remissvaret har primärt varit de delar av betänkandet som berör den uppgift som Vinnova har – främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem.

Sammanfattning

Vinnova instämmer med förslagen i betänkandet och delar således utredningens utgångspunkter, huvudprinciper och övergripande åtgärdsförslag.

Inom två områden: 1) **innovationssystemet för mobilitetsområdet** och 2) **digitalisering och det offentliga åtagande**, vill Vinnova särskilt lyfta följande aspekter:

- Vinnova delar utredningens uppfattning om vikten av att **integrera innovation** i uppgiften att skapa ett nationellt biljettsystem och att kollektivtrafikbranschens innovationskraft kan öka genom öppen försäljning av biljetter samt tillgång till öppna data.
- Vinnova delar även utredningens uppfattning om att transportsektorn står inför stora förändringar, som till stor del är drivna av **digitaliseringens möjligheter**, klimatförändringarna och nya krav från resenärer. Denna transformation kommer att rita om kartan för aktörerna i transportsektorn och genomgripande förändringar kommer att ske. Vinnova stödjer därför utredningens förslag om en genomlysning av statens organisation för digital infrastruktur inom mobilitetsområdet. Vinnova vill dock betona att vi anser att det krävs en kraftfull statlig styrning med säkerställda resurser samt visionärt statligt ledarskap för att bygga upp den nationella förmågan samt möjliggöra den digitala omställningen inom området.

Vinnovas ställningstaganden

Avsnitt 8.3. "En nationell åtkomst för mobilitetstjänster och tredjepartsförsäljning av kollektivtrafikens biljetter"

I anslutning till detta avsnitt vill Vinnova framföra följande synpunkter kopplat till **innovationssystemet i mobilitetsområdet**:

Vinnova delar utredningens uppfattning om vikten av att integrera innovation i uppgiften att skapa ett nationellt biljettsystem och att kollektivtrafikbranschens innovationskraft kan öka genom öppen försäljning av biljetter samt tillgång till öppna data.

Mobilitetsområdet står inför stora utmaningar med krav på både ökad tillgänglighet och lägre miljö- och klimatpåverkan. Mobilitetssystemet är ett komplext system av aktörer med en hög grad av trögrörlighet. Systemet som helhet förutsätter ett intrikat samspel mellan privata och offentliga aktörer, mellan leverantörer av infrastruktur och producenter av tjänster samt mellan olika trafikslag. Kollektivtrafiken är en central del av framtidens transportsystem och denna del av systemet samt dess inneboende dynamik beskrivs väl i utredningen. Vinnova håller med utredningen om att kollektivtrafikbranschens innovationskraft kan komma att stärkas genom att öppna upp myndighetsdata och därigenom möjliggöra en fri etablering och marknad för innovation och utveckling av nya digitala tjänster och systemlösningar. Vinnova stödjer därför utredningens förslag att underlätta utvecklingen av tredjepartsförsäljning samt etablera en digital infrastruktur för öppen biljettförsäljning

Vinnova menar att förslagen från utredningen kan göra stor skillnad för utvecklingen mot hållbarhet inom mobilitetssystemet. Detta genom att regionala kollektivtrafikmyndigheters produkter görs tillgängliga för tredjepartsförsäljning, god tillgång till öppna data från aktörer inom mobilitetssystemet, enhetliga och globalt använda dataformat och att erbjuda en öppen infrastruktur med tjänster och data och därmed möjliggöra utvecklingen av en framtida nationell och gemensam sömlös biljetthantering, öppet för alla typer av företag som vill sälja mobilitetstjänster på nya sätt och i nya paketeringar.

Förutom förslagen ovan gällande biljettförsäljning anser Vinnova även att kraftfullare insatser krävs för att säkerställa en stark innovationskraft och för att ytterligare påskynda omställningen mot ett hållbart mobilitetssystem. För att säkerställa att nya tekniska lösningar och digitaliseringens möjligheter utnyttjas till dess fulla potential för att nå uppställda mål, krävs både en kraftfull statlig styrning, betydande resurser och ett visionärt statligt ledarskap för framtidens mobilitet. Kollektivtrafiken lider tyvärr idag av en fragmenterad organisation och dess innovationssystem skulle gynnas av nationell samordning och styrning.

Avsnitt 8.5.1. "Myndighetsansvar för digital infrastruktur inom mobilitet"

I anslutning till detta avsnitt vill Vinnova framföra följande synpunkter kopplat till **digitalisering och det offentligas åtagande**:

Vinnova instämmer med utredningens bedömning om att det finns ett behov av en tydlig organisation som samordnar frågor som rör den digitala infrastrukturen inom mobilitetsområdet, där ett nationellt biljettsystem för kollektivtrafik är en, om än liten, del, och stödjer utredningens förslag om att vidare analysera behovet av en statlig organisation för nationell digital infrastruktur inom mobilitetsområdet.

Ansvar för en nationellt gemensam digital grundstruktur måste enligt Vinnova ligga på endast en myndighet, i detta fall rekommenderar vi att detta är DIGG. Som exempel på vad som bör ingå i en sådan digital grundstruktur är identitetshantering, definitionshantering, tjänstekatalog, säkerhetsmekanismer för hantering av personrelaterade data, säker lagring för myndighetsdata.

Däremot kan de nyttotjänster med tillhörande data som betänkandet behandlar, och som finns inom en rad olika verksamhetsområden, exempelvis som biljettrelaterade data och tjänster, existera på en övre nivå/lager i infrastrukturen och ligga på Trafikverket. Då med uppdraget att tillhandahålla och vidmakthålla en gemensam begrepps- och informationskvalitet på den data som avses. Regelverket som omnämns i kapitel 8.3 bör således också innehålla ansvar för både begrepp (semantikkrav) och för att kvaliteten på den data som skall öppnas upp och göras tillgängliga via öppna API:er är tillräckligt bra.

Vinnova vill dock betona att vi anser att det krävs en kraftfull statlig styrning med säkerställda resurser samt visionärt statligt ledarskap för att säkerställa den digitala omställningen inom området.

För att kunna skapa en stabil och tillgänglig digital infrastruktur inom mobilitetssystemet krävs att staten tar ett tydligt och omfattande ansvar på samma sätt som staten ansvarar för annan infrastruktur inom området, ex. väg och räls. Detta är ett säkerhets- och kvalitetsansvar som bör ligga i det offentliga åtagandet. Ansvar kan exempelvis jämföras med Post- och telestyrelsen som idag har uppdrag att säkerställa att det finns tillgänglig kommunikation i landet och fungerar som en garant att detta hanteras rättvist och neutralt.

Sverige har historiskt sett byggt säker, stabil och uthållig infrastruktur, i form av bärarnät som nu behövs för kommande och mer avancerade digitala infrastruktur-tjänster, tjänster som vi behöver etablera och nyttja gemensamt. I OECD:s genomlysning av Sveriges digitaliseringspolitik från 2019 OECD

Reviews of Digital Transformation: *Going Digital in Sweden*¹ framhävs behovet av statliga insatser även för digital infrastruktur. Digital infrastruktur inom exempelvis mobilitetsområdet möjliggör innovation och definierar spelplanen för privata aktörer.

Vinnova anser att det förslag och rekommendation som angavs i OECD rapporten om att etablera en gemensam och nationell digital ledare (NDO - national digital officer) skulle både underlätta för berörda myndigheter men och snabba på genomförandet och de förutsättningar som krävs för viktiga initiativ som detta.

Utredningen beskriver tydligt den gradvisa digitalisering som genomförts inom kollektivtrafiken under de senaste 30-40 åren. Utredningen beskriver även utvecklingen och utmaningarna inom "mobilitet som en tjänst". Mycket pekar således på att kollektivtrafiksystemet står inför omfattande förändringar till följd av möjligheter och utvecklade kundförväntningar kopplade till digitaliseringen. För att på allvar säkerställa att större samhällsnyttor realiserar genom mer radikala innovationer krävs dock nya arbetssätt, en diskussion kring förändrad ansvarsfördelning och utveckling av nya typer av förmågor i branschen.

En viktig del i detta är att relevant nationell digital infrastruktur etableras som kan utgöra en ryggrad för innovativa tjänster och skapa förutsättningar för privata entreprenörer att bli en del av lösningen i kollektivtrafiken. Utredningen föreslår ett antal IT-komponenter som tillsammans utgör denna digitala infrastruktur. Vinnova vill ytterligare poängtera vikten av att en nationell förmåga behöver byggas upp, som över tid kan utveckla och förfinas denna digitala infrastruktur utifrån utvecklingen i omvärlden och resultatet av implementationen av infrastrukturen.

Om infrastruktur historiskt sett varit en nationell angelägenhet, så är digital infrastruktur inom mobilitetsområdet något som i hög utsträckning behöver samordnas med den globala utvecklingen inom området. Precis som utredningen poängterar, så finns det en möjlighet för Sverige att både visa vägen och dra nytta av genomförd och kommande utveckling på andra håll i världen. För en över tid hållbar uppbyggnad av digital infrastruktur inom mobilitetsområdet krävs en genomarbetad och strategisk internationell uppkoppling. Exempelvis behövs förmåga och resurser för att delta i internationell utveckling av standarder för datautbyte, biljetter och betalningar, både i samarbeten med europeiska och nordamerikanska aktörer. Vidare krävs förmåga att över tid visa upp integrerade transportsystem som ett svenskt styrkeområde och möjliggöra för andra länder och regioner att ta del av lärdomar, tekniska lösningar och svenska företag inom området.

¹ <http://www.oecd.org/sweden/oecd-reviews-of-digital-transformation-going-digital-in-sweden-9789264302259-en.htm>

I detta ärende har generaldirektör Darja Isaksson beslutat. Handläggaren Linda Svanhed, Elias Arnestrand (konsult vid Vinnovas Silicon Valley kontor i Kalifornien, USA) samt Peder Blomqvist (senior konsult inom digitalt ledarskap) har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Andreas Netz deltagit.

Darja Isaksson